

fra Jeromin Vladi (1) HRVATSKI POVIJESNI PORTAL
 fra Ljubo Lu i (2) Ramski prosvjetitelji

[Home](#) » [Biografije](#) » Ramski prosvjetitelji (1): Fra Jeronim Vladi
 Ramski prosvjetitelji (1): Fra Jeronim Vladi

Posted on 19/10/2008 by [Matej Škarica](#) in [Biografije](#)

Jeronim Vladi rođen je 2. ožujka 1848. godine u selu Ustirama - donja Rama. Pripada nedvojbena skupini po asnih, znanjem prosvije enih, za to vrijeme u enih, požrtvovnih te ujedno i skromnih ljudi Ramskog kraja. Jeronim Vladi gotovo se do potpunosti ostvario u franjeva kom sve eni kom redu u kojem je kroz vlastito obrazovanje i oboga ivanje znanjem unaprje ivao i svoju okolinu. Istodobno pomagao je nevoljnima, siromašnima te onima koji su tragali za boljim životnim uvjetima. A takvih je u Bosni, Hercegovini i Rami u njegovo vrijeme me u krš anskim pukom bilo doista mnogo. Turska je u vrijeme kada je ovaj franjevac živio, odnosno s kraja 19. stolje a, bila carevina na izdisaju no u unutrašnjim dijelovima zemlje još je vladao strogi i prema nemuslimanskom stanovništvu okrutni zakon.

Iako je druga polovica 19. stolje a (Berlinski kongres, 1878. god.) bila prekretnica u politi kim zbivanjima u Europi, obi ni ovjek na podru jima pod nekadašnjom turskom vlaš u pravi oslonac i dalje je mogao imati samo u sve enstvu. Tako je psihološki bivalo još dugo. Tri desetlje a nakon ulaska austrougarske vojske i uprave u BiH neke stvari u muslimansko-krš anskom odnosu uop e se nisu promijenile. Jedenom rije ju, turski društveno-politi ki pritisak na krš anski puk (raju) još nije htio popustiti! Istina, za krš ane se mnogo toga promijenilo nabolje u pogledu osnovnih ljudskih prava no teško je nekim novim zakonima bilo izbrisati etiri stolje a strane okupacije i zuluma.

Franjeva ki red – kao na prvoj crti obrane – u tim teškim danima iznalazio je sve mogu e na ine nenasilne borbe. Ponekad nije bilo mogu e odoljeti sili muslimanske velikaške vladavine, stoga je trebalo podignuti barjak, zgrabit pušku te sko iti i na op i ustanak. No to je strateški bilo više izvedivo zemljopisnim smjerom prema primorju, to nije prema jugu i Hercegovini (poznati Hercegovina ki ustanak). U Rami su prilike bile znatno druga ije te za odre eno ustani ko organiziranje vrlo nepovoljne (prirodno okruženje planinama i gorama, daljina glavnih prometnica itd.), iako su brojne alarmantne vijesti o narodnom nezadovoljstvu te pobunama protiv Turaka dolazile i do ramskog samostana Š it.

Stavimo na stranu sada tadašnje aktualne politi ke prilike;

Vladi je kao ljubitelj knjige bio u odre enim poljima vrlo na itana osoba. Izvorno, porijeklom iz seoskog okruženja u io je i usvajao iz prirode i njenih postavki, a potom to nau eno pokušavao da uklopi u bolju svakodnevicu. Opisivan je kao snalažljiv, bistar ali ponekad i vrlo krut te strog prema nekim puanima no imao je na kraju uvijek dobru namjeru. Lijepo je govorio, malo kroz nos, pa su ga ljudi rado slušali, posebno aci u školi.(1)

Školovao se u Livnu, Gu oj Gori i Carigradu. Filozofiju i teologiju studirao je u akovu i Rimu. Za sve enika je zare en 1870. godine. Postaje u iteljem u Fojnici, a nakon toga bit e šest godina i profesor bogoslovije u Livnu. Deset godina djeluje u gimnaziji i u iteljskoj školi u Sarajevu, a nakon toga je magistar novaka opet u Fojnici. Bio je župnik na Gra acu u Rami. Tako er, Vladi je bio generalni definator i vizitator u provincijama u Hrvatskoj, Dalmaciji i Albaniji. Rado je govorio i pisao o Tre em franjeva kom redu. Bio je dosljedan sve enik pa je njegovim nastojanjem franjeva ka provincija odbacila prijedlog nadbiskupa Josipa Stadlera da franjevci prihvate pla u (od države). Vladi se nije slagao jer je smatrao je kako bi to franjevce uvelike udaljilo od puka i marljivog rada.(2)

Fra Jeronim (Jerko) Vladi borio se protiv nekih tzv. loših navika koje su se s vremenom ukorjenjivale u puku. U tom pogledu bio je gotovo nepopustljiv. Primjerice, smetalo mu je nošenje metalnog nakita kod žena te uživanje prigodom naviještanja...

Na planinskom mjestu Kedžara, između planina Vrana i Vrsnice, nalazi se grob djevojke pod imenom Diva Grabovceva. Provjerena narodna predaja govori kako tu počinje tijelo djevojke-mučenice koja je umrla braneći se od bahatog mladog turskog plemića iz Rame, nasilnika i napasnika koji ju je htio silovati. Među narodom, posebno djevojkama, vladalo je uvjerenje da mnogima s zdravstvenim i duševnim tegobama pomaže molitva i hodočašće na Divin grob. Još do starih dana fra Jeronim suzbijao je taj "divlji kult" – kako ga je on nazivao – jer Crkva nije odobravala hodočašćenje te djevojke-mučenice. Vladi je branio, a svijet ga nije slušao, nego je i dalje išao na zavjet (zavjet) Divi na Kedažaru. Primjera radi, od župne kuće na Šišitu trebalo je pješaćiti kojih sedam sati do djevojačinog groba.

Postoji stoga pripovijest kako je neka žena, koja je patila od glavobolje, došla starom Vladi u tražiti lijek. Lijek nika tada u tom kraju nije bilo. Vladi je mnogo pitao pa znao nešto i o liječenju, propisujući lijekove, u ime i ljude kako se oporaviti zdravlje. Pita ga žena što će sa svojom glavoboljom? On joj govori što bi bilo korisno, ali ona nastavi:

– Ujane (tadašnji uobičajeni naziv u narodu za svećenika franjevcu), učula sam da je dobro otići i na Kedžaru, što vi mislite?

– Idi pa kad se vratiš bolit će te i noge – odvratila joj on nezadovoljan što ne mogao ukinuti taj "divlji kult".(3)

Veću mladim danima posvetio se Vladi nadogradnji crkve i pomoćnih zgrada na Šišitu. Sredinom 19. stoljeća, njegov prethodnik i začetnik gradnje (odnosno obnove od velike narodne seobe u Sinjsku krajinu godine 1687.(4)) crkve na Šišitu bio je fra Anto (Antun) Vladić, također rodom iz Ustirame. Fra Anto je bio Jeronimov stric. Nakon smrti fra Ante Vladića u studenom 1889. godine, fra Jeronimu ostaje povjereno daljnje nadgledanje izgradnje. Nastavivši fra Antunov rad oko daljnje organizacije crkve Jeronim je okupljao radnike, nadgledao radove i uvelike uređivao okoliš. Nije htio ništa prepustiti slušaju, svemu se posvećivao s značajnom odlučnošću i u mnoge poslove srano unosio. Ramski narod je pristajao s radošću u obnovi crkve ali je isto tako ponekad bivao krajnje tvrdoglav i težak kada je primjerice trebalo izdvojiti materijalnu pomoć za druge kršćane po Bosni.(5) Posljednjih deset godina 19. stoljeća trajaju veliki zahvati na šišitskoj crkvi. Prekidali su ponekad znatno duge kišice ali se gradnja nastavlja...

1893. godine majstori Dalmatinci rade na uređenju unutrašnjosti crkve, a Kuprešaci postavljaju novi limeni krov. Dovršen je i toranj visine 39 metara, a na Svisvete iste godine vrhbosanski kanonik dr. Andrija Jagatić blagoslivlja ramsku crkvu. Veću je 1880. fra Anto Vladić nabavio lijevano zvono u Mlecima, teško 110 kg. Godine 1898. u Ljubljani su izlivena i dodatna tri zvana. Zvana su imala ujednaen, lijep i skladan, nadaleko čujan zvuk...

S druge pak strane, zvonjava se nekim kopćim i kim begovima (selo Kopći) nije svičala tako da su se otvoreno bunili protiv zvana i za sobom htjeli povući i narod. No na kraju su odustali iz raznih razloga, ponajviše jer su znali kako nema koristi boriti se protiv onoga što je tako čvrsto odlučeno te zdušno i s narodnom voljom poduprto! Tri godine kasnije, to nije 15. kolovoza 1903. nadbiskup Stadler posvetio je crkvu.(6)

Fra Jeronim je uspoređujući s radovima na crkvi nalazio vremena za knjige i stručnu literaturu. Izučavao je povijest, arhivsku građu te dostupne spise iz samostana tragajući i za novim dokazima i podacima o prošlosti svoga kraja. Autor je knjige Uspomene o Rami iz 1881. koja je njegov najvažniji i uspjeh te posebno zanimljivog dodatka odnosno svojevrsnog proširenja (dopune) pod nazivom Urežnjaci iz Rame. U knjizi Urežnjaci iz Rame nastojao je popraviti sve ono što je izostavio u Uspomenama... jer je – kako navodi – u žaru i brzini pisanja glavne knjige propustio koješta važno! Urežnjaci su ramski naziv za odreske pri završetku tkanja: odrezane niti daju se kasnije upotrijebiti kao konci za šivanje. Razlogom njegovih navedenih propusta bio je rad na samostanskoj knjižnici. U njoj su se što prije trebale naći i dostupne knjige i dokumenti o prošlim prilikama, običajima, tradiciji i naslijeđu u Rame.(7)

Urežnjaci su objavljeni u listu Vrhbosna tek 1920. godine i kasnije u Hrvatskoj duši (III-IV, 1924.). Ipak, može se reći da tek ta dva dijela čine pravu cjelinu jer Urežnjaci donose samo proširenja i ispravke prve knjige.(8) U obje knjige raspravlja se vrlo detaljno o podacima ramskog samostana i crkve, njegovom

paljenju i sve eni kim žrtvama kroz stolje a, velikoj selidbi naroda u Sinj, te op enito – teškoj sudbini koja je pratila puk više puta kroz tursku vladavinu.

Fra Jeronim Vladi preminuo je 25. lipnja 1923. godine na Š itu. Ramljaci ga se i danas rado prisje aju te poštuju kao jednog od najistaknutijih franjevac koji je djelovao za narod. Nažalost, bogata knjižnica na kojoj je dobar dio života radio izgorjela je skupa s crkvom u ratnom požaru, srpnja 1942. godine.

Bilješke

1. LUCI , Ljubo, «Religioznost Ramljaka i njegova ujaka», u: Selidba Ramljaka, Sarajevo, god. 1988., str. 93.
2. LUCI , Lj., nav. dj., str. 93.
3. http://www.rama.co.ba/html/dosjetke_sale.html, (1. 8. 2008.)
4. Usp. JELI , Anto, «Rama pod turskom upravom», u: Selidba Ramljaka, Sarajevo, god. 1988., str. 57.
5. Usp. VLADI , Jeronim, Urežnjaci iz Rame, Franjeva ki samostan Rama – Š it i RZ Zagreb, Š it – Zagreb, 2001., str. 38. i 39.
6. LUCI , Lj., nav. dj., str. 86.
7. Usp. VLADI , J., nav. dj., str. 9.
8. Usp. GAVRAN, Ignacije, Putovi i putokazi II, Livno, ?, str. 73-77., <http://bosnasrebrena.ba/php/modules.php?name=Sections&op=viewarticle&artid=41>, (1.8.2008.)

DVIJE POVEZNICE:

[Home](#) » [Biografije](#) » Ramski prosvjetitelji (2): Fra Ljubo Luci
Ramski prosvjetitelji (2): Fra Ljubo Luci

Posted on 26/10/2008 by [Matej Škarica](#) in [Biografije](#)

Fra Ljubo Luci (1), krsnog imena Tadija; ro en je 2. listopada 1931. u Jakli ima, op ina Prozor - Rama, od oca Stjepana i majke Kate r. Sliško. Osnovnu školu završio je na Š itu (1939. - 1942.), srednju školu u Franjeva koj gimnaziji Visoko u ratnom vremenu, s prekidima (1942.-1949. i 1950.-1952.), godinu novicijata u Kraljevoj Sutjesci (1949.-1950), a filozofsko-teološki studij na Franjeva koj teologiji u Sarajevu (1953. - 1958.). Za sve enika je zare en 1957. godine.

Poslijediplomski studij upisao je na Teološkom fakultetu u Ljubljani, gdje je 1960. magistrirao s radnjom "Mariologija u novijoj hrvatskoj lirici", a potom 1964. doktorira iz teologije s disertacijom "Motivi vjerodostojnosti i privla nosti krš anske objave u apologetici svetog Antuna". Dio te radnje tiskan je 1967. u Sarajevu (Pastoralna biblioteka). Luci je radio kao profesor na Franjeva koj teologiji u Sarajevu od 1961. do 1995. godine. Tu je predavao i više teoloških predmeta: fundamentalnu teologiju, nauk o vjeri, sakramentima, povijest religije. Sudjelovao je i na mnogim znanstvenim skupovima, pisao u raznim revijama, asopisima i novinama (Bosna Srebrena, Juki , Bilten Franjeva ke teologije u Sarajevu, Dobri pastir – revija i kalendar.). Bio je višegodišnji urednik lista Svjetlo rije i, to nije od 1985. – 1993. Obavljao je razne službe u zajednici kao profesor, pomo nik meštra, vikar, gvardijan, rektor teologije te prefekt studija. Intenzivno se bavio pastoralnim rado u crkvi sv. Ante u Sarajevu.

Posebnu ljubav je Luci njegovao prema rodnom kraju, prou avaju i povijest i esto pišu i povijesne crtice iz prošlosti Rame, me u kojima je i lanak u publikaciji *Selidba Ramljaka* (Sarajevo, 1988.), izdanoj povodom 300. obljetnice prisilnog iseljenja Ramljaka u Cetinsku krajinu, godine 1687. Iz navedenog rada na odre en na in ni e i njegovo iznimno važno djelo *Rama kroz stolje a*, koje je završavao upravo u vrijeme kada ga je iznenada zatekla smrt u Zagrebu, 20. prosinca 1995. U toj knjizi koja svjedo i o njegovoj osobnoj predanosti izu avanju Ramske povijesti i tradicije, fra Ljubo piše o

životu na području Rame i Prozora dotiču i se prapovijesnog, starovjekovnog, srednjovjekovnog, te posebno novovjekovnog i suvremenog doba.(2) U djelu se dosta tematike misaono okreće oko stare crkve na Šitu, odnosno ramskog franjevačkog samostana te njegove nesretne sudbine kroz stoljeća.

Autor se osvrće i na tegobno, neizvjesno, strahotno vrijeme Drugog svjetskog rata – sukoba koji je ostavio dubokog traga na obični radišni puk ovog kraja kao i na buduće generacije ramskih ljudi. Obrađeno je i razdoblje poraća u novoj socijalističkoj Jugoslaviji koje je ramljacima po skupu cijenu (potapanjem doline rijeke Rame velikim akumulacijskim jezerom) dovelo elektrifikaciju, obnovu i razvoj ali ne i željenu slobodu. Tako se šezdesetih godina prošlog stoljeća iz ovog kraja prema zapadnoj Europi (ponajviše Austriji i Njemačkoj) iselilo na stotine ljudi.

Općenito gledajući, Lukić je u spomenutu knjigu pored povijesnih vrela, opisa i osvrtu unio i živu usmenu tradiciju Rame dajući time svojevrsni provjereni poticaj svim budućim zaljubljenicima u istraživanje povijesti vlastitog kraja. Njegovo djelo Rama kroz stoljeća jednostavan je prikaz burne prošlosti jednog malog ali svakako originalnog i živopisnog zemljopisnog područja.

Također, valja svakako spomenuti i njegov ratni dnevnik pod nazivom *Izme u neba i granata* – sarajevski dnevnik pisan u ratnom razdoblju od 1992-1995. II. dio dnevnika izdan je godinu poslije, odnosno 2006. godine. To je izravno svjedočanstvo o svakodnevici pod opsadom grada, viđeno kroz oči jednog svećenika koji nastoji održati normalan tijek suživota sa svojom vjernikom zajednicom i sugrađanima. Ova knjiga nastavak je ratnoga dnevnika vrijednoga franjevačkog Bosne Srebrene koji je pažljivo dokumentirao događaje u Sarajevu i Bosni i Hercegovini tijekom tri godine rata. Prvi dio fra Ljubina Dnevnika (tiskan 2005.) proglašen je na prošlogodišnjem 18. međunarodnom sajmu knjiga i učila u Sarajevu najboljim izdavačkim projektom u Bosni i Hercegovini.

Fra Ljubo Lukić pokopan je na groblju u selu Ripcima, 23. prosinca 1995.

Njegovo ime nosi galerija umjetničkih slika smještena u franjevačkom samostanu Šitu.

Franjevački samostan Šitu smješten je u Gornjoj Rami. Na slici: Ramski križ i spomen ploča s imenima poginulih u Drugom svjetskom (1366 ubijenih) i Domovinskom ratu 1991.-1995. (163 ubijena). Ne smije se zaboraviti kako su početkom listopada 1942. na talijanski poziv, u borbu protiv partizana, u Ramu pristigli etnici iz istočne Hercegovine. etnici su umjesto toga (8. i 9. listopada) pobili preko 900 ljudi, gotovo u cijelosti nedužnih civila

Bilješke

1. LUKIĆ, Ljubo, Rama kroz stoljeća, Svjetlo riječi, Rama-Šitu, 2002., str. 303.
2. Usp. <http://crosbi.znanstvenici.hr/prikazi-rad?chset=ASCII&lang=EN&rad=244060>, (11. lipanj 2008.) – Usp. <http://www.rama.co.ba/html/zrtvoslov.html>, (30. lipanj 2008.)